

Basın Bülteni
23 Şubat 2025

GÖRÜNMEYEN İZLER?

Varsayılan Görünürlük: Sorunsallaştırılmamış Bir Varlık Hâli

İstanbul Toplumsal Cinsiyet Müzesi, 1 Mart 2026 Dünya Sıfır Ayrımcılık Günü açılacak yeni sergisi GÖRÜNMEYEN İZLER? ile görünürlüğü bir hak ya da kazanım olarak değil, tarih boyunca belirli bedenlere tanınmış bir ayrıcalık olarak ele alıyor. Kolektif bir düşünme süreci sonrasında hayata geçen bu sergide izleyici, görünür olanın yanı sıra, bastırılmış, ertelenmiş ya da bilerek gözden uzak tutulmuş olanla da karşılaşmaya davet ediliyor. Sergi, “Kimler doğal olarak görünür olabiliyor, kimler görünür olabilmek için mücadele etmek zorunda kalıyor?” soruları etrafında yürütülen kolektif düşünme süreciyle şekillendi.

Sergi anlatıları, Türkiye’de hâlâ görünürlükleri tarihsel olarak koşullu ve kırılğan kılınmış Yahudi, Ermeni ve Rum kadınların bugünkü deneyimlerine odaklanıyor. Aynı zamanda serginin küratörlüğünü de üstlenenler sanatsal anlatılar aracılığıyla yalnızca temsil edilen değil, anlatıyı kuran özneler olarak konumlanıyor. Katılımcılar; hem kendi toplulukları içinde hem de daha geniş toplumsal bağlamda karşılaştıkları ataerkil normlarla nasıl müzakere ettiklerini, toplumsal cinsiyet hiyerarşilerine karşı hangi direnç stratejilerini geliştirdiklerini ve bu stratejilerin cinsiyet, din ve sınıf eksenlerinde nasıl kesiştiğini düşünüyor.

GÖRÜNMEYEN İZLER?, ırkçılık, ayrımcılık ve ataerkil örüntülerle iç içe geçmiş gündelik deneyimlere karşı geliştirilen bireysel ve kolektif direnç biçimlerinden besleniyor. Küratörlüğünü, atölye sürecine katılan kadınların üstlendiği her sergi salonu, tarihsel olarak marjinalleştirilmiş topluluklar içinde çok katmanlı kimliklere sahip kadın olmanın ne anlama geldiğini; yalnızca dışlayıcı toplumsal yapılar üzerinden değil, topluluklar içindeki gerilimler ve tüm topluluklarda yeniden üretilen iktidar ilişkileri üzerinden de ele alıyor.

Sergi süreci, dışavurumcu sanatlar eğitmeni Aylin Vartanyan’ın kolaylaştırıcılığında ve dışavurumcu sanat pratiklerinin uygulandığı atölye çalışmalarıyla şekillendi. İlhamını Hint asıllı yönetmen Mira Nair’in “Sen kendi hikâyeni anlatmazsan, başkası senin adına anlatır.” sözünden alan bu kolektif üretim sürecine illüstratör Duygu Aşık çizimleriyle eşlik ederek Anna Maria Beylunoğlu, Arpine Silahlı, Arianna Dağlıyan ve Karel Bensusan’ın atölye süreçlerini görünür kıldı. Her katılımcının kendi sanatsal üretiminin merkezinde olduğu anlatılar ise serginin görsel dilini oluşturdu.

Atölye katılımcılarının anlatılarının yanı sıra hayat hikayesi, şiirleri, öyküleri ve besteleriyle katkıda bulunan Eva Şarлак, Karin Karakaşlı, Niki Stavridi, Rea Stathopulu’nun çalışmalarından seçkiler ve besteci, müzik terapisti Renan Koen’in etnik Türk ve Müslüman sosyalasyonlu ve bu normları sorgulayan bir grup gençle buluşarak ürettiği, düşüncelerin müzikte yansıması olan ses kolajları da sergiye dahil edildi. Rum, Ermeni ve Yahudi kadınlar ortak bir görünürlük zemininde buluştu.

Sergi teması olan “görünmezlik stratejisi”, geçmişten bugüne uzanan ayrımcılık ve baskı koşullarında geliştirilmiş bir hayatta kalma biçimi olarak ele alınıyor. Çocuklukta maruz

kalınan ırkçı deneyimlerin kamusal alanda sürekli tetikte olma hâline dönüşmesi; görünmezliğin güvenlik mekanizması olarak içselleştirilmesi; aidiyet ile kamusal görünürlük arasındaki kırılma denge, serginin ana izlekleri arasında yer alıyor.

GÖRÜNMEYEN İZLER?, yalnızca bir sergi değil; aynı zamanda feminist perspektifle yeniden tanımlanan toplumsal barış ve kültürel çeşitlilik anlayışına dayalı sürdürülebilir bir kolektif alan açıyor. Yahudi, Ermeni ve Rum kadınlarını ortak görünürlük zemininde buluşturan karşılaşmalar, tarihsel travmaların ve toplumsal önyargıların gölgesinde, bastırılan ya da yüksek sesle dile getirilen duyguları; kırılma ile direnci, korku ile cesareti yan yana getiriyor.

Katılımcıların küratörlüğünde hayata geçen GÖRÜNMEYEN İZLER?, birlikte görünür olmanın dönüştürücü gücünü deneyimlemeye davet ediyor.

İletişim:

İstanbul Toplumsal Cinsiyet Müzesi

iletisim@istanbulgendermuseum.org